

ROMÂNIA

PODIȘURI ȘI DEALURI (I)

M. IELENICZ

I. SĂNDULACHE

ROMÂNIA

PODIȘURI ȘI DEALURI (I)

Volumul 3

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2008

Tehnoredactare: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Badea

Copyright © 2008
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
Bd. Nicolae Bălcescu nr. 33,
sect.1, București.
Tel./Fax. (021) 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro.
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro.

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IELENICZ, MIHAI

România : podișuri și dealuri / Mihai Ielenicz,
Iulian Săndulache. - București : Editura Universitară,
2008

Bibliogr.
ISBN 978-973-749-478-8

I. Săndulache, Iulian

911.2(498)

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Universitare

---

Distribuție: tel/fax: (021) 315.32.47
(021) 319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-973-749-478-8

INTRODUCERE

Regiunile de dealuri și de podișuri constituie cea mai întinsă treaptă geografică pe teritoriul României. Prin poziție, ele învăluie Carpații făcând totodată trecerea la unitățile de câmpie. Această situație impune o caracteristică fundamentală a lor, aceea de arie de interferență naturală și social-economică prin care se asigură unitatea și complexitatea spațiului geografic românesc.

Analiza lor, chiar generală, relevă însă și alte aspecte care le definesc personalitatea și locul în structura sistemului geografic. Unele dintre acestea constituie unități foarte vechi, ce au suferit o evoluție mult mai complexă decât Carpații, care au dat materiale bazinelor marine mai noi, vecine, dar care la rândul lor, au suferit influențele proceselor tectonice ce au avut loc în cadrul acestora. Evoluția le-a determinat o structură complexă cu un fundament precambrian-paleozoic și o masă sedimentară groasă rezultată din mai multe cicluri de acumulare. Ceea ce apare la suprafață frecvent sunt roci din neozoic, dar cu predominarea celor pliocen – cuaternare, formațiuni cuprinse în structuri geologice variate, de unde și o anumită reflectare în relief. Dacă evoluția este de durată, relieful pe care-l observăm este mult mai recent. Cu unele excepții, în majoritatea situațiilor el aparține pliocenului superior și cuaternarului. În cele mai multe situații realizarea lui s-a făcut în strânsă legătură cu evoluția lanțului carpatic ce se întregea și înălța în același timp. Au suferit ridicări ușoare ca reflex al celor din Carpați, pe ele și-au prelungit cursurile șuvoaiile de apă carpatice ce-au tăiat văi sau au acumulat piemonturi, aici unele formațiuni au suferit ondulări sau chiar cutări impuse de procesele tectonice din Carpați. Aceste unități se desfășoară aproape de la nivelul mării și până la peste 1000 m de unde varietatea condițiilor hipsometrice, în funcție de care eroziunea apelor a secționat culoare de vale largi sau înguste, a sculptat depresiuni, a pus în evidență contacte petrografice și structurale, a creat culmi rotunjite, ascuțite, simetrice sau asimetrice, a impus o mare varietate de versanți ca formă și înclinare. Cei aproape 1000 m de desfășurare pe verticală, dar și poziția acestor unități în raport cu Carpații au determinat condiții climatice multiple reflectate atât în dispunerea etajată a elementelor biopedoclimatice,

cât și în variațiile locale ale acestora, situații ce au definit o multitudine de peisaje naturale.

Dealurile și podișurile României, prin condițiile naturale extrem de favorabile vieții, au constituit și reprezintă aria cu cea mai largă dezvoltare a așezărilor omenești, cu numărul cel mai mare de locuitori. Poziția lor între Carpați și câmpie, faptul că sunt străbătute de culoare de vale largi ce leagă cele trei unități au asigurat complexitatea raporturilor economice dintre locuitorii acestora.

În cadrul dealurilor și podișurilor sunt resurse importante de subsol de care sunt legate multe ramuri industriale, unele cu rol esențial în economia națională (gazele naturale, petrolul, lignitul etc.), se practică o agricultură variată, s-au dezvoltat de timpuriu o serie de activități economice ce-au determinat nu numai forța de muncă calificată, dar și anumite specializări, există un bogat fond de rezerve turistice ce asigură, dar mai ales va determina afirmarea unei economii prospere cu acest specific.

Iată câteva din atributele care au stat la baza unei intense activități de cercetare geografică concretizată într-un număr foarte mare de articole, studii, monografii, cărți etc. Dacă în perioada interbelică s-au realizat câteva orientări mai ales în cercetarea reliefului și a unor așezări, ulterior studierea diferitelor unități luate ca obiect al unei teze de doctorat a făcut posibilă nu numai amplificarea numărului de lucrări, dar mai ales diversificarea problemelor și domeniilor de studiu. Un rol aparte l-au avut colectivele de cercetători-geografi și cadre didactice de la universitățile din București, Iași, Cluj-Napoca și din Institutul Geografic. În cadrul acestora, în afara tezelor de doctorat, s-au realizat studii geografice complexe cu caracter regional, lucrări de amănunt asupra unor componente geografice, reprezentări cartografice concretizate în atlase etc.

Ca urmare, în prezent, există un fond informațional bogat și divers ce-a stat la baza scrierii unor sinteze geografice și la nivelul marilor unități de dealuri și podiș. Ele conțin o multitudine de informații și probleme ce privesc toate componentele sistemului geografic. Iată unul din motivele care fac ca scrierea unui astfel de curs să devină destul de dificilă. Realizarea lui însă este necesară din alte considerente. Acestea trebuie să reprezinte, mai întâi, un summum de probleme ce definesc structura geografică a fiecărei unități, în care să se regăsească, pe lângă trăsăturile de bază și corelațiile ce se stabilesc între componente și elemente. În al doilea rând, aici trebuiesc relevate opiniile mai importante ce s-au impus în anumite probleme, ca și ideile controversate sau neilucidate. În sfârșit, redarea lor trebuie să se facă ținând seama de cei cărora li se adresează.

Deci, cursul trebuie să reprezinte atât o bază de „școlire”, de calificare, dar și una de deschidere pentru cercetarea geografică. În acest sens s-a căutat a fi realizată această lucrare, care se adresează în principal studenților-geografi, dar și profesorilor și tuturor celor interesați să cunoască realitățile geografice ale României. Ea a fost concepută în două volume (Podișurile și dealurile – volumul 3; Subcarpații – volumul 4) întrucât, pe de o parte, volumul informațional este deosebit de bogat iar pe de alta, datorită faptului că între Subcarpați și celelalte unități de dealuri și podișuri sunt deosebiri importante de alcătuire, structură, geneză, evoluție, interferență între factorii naturali și presiunea antropică, care se răsfrâng direct în peisaje specifice. La bază a stat o lucrare mai veche care a fost actualizată și completată cu idei noi.

Prof. univ. dr. Mihai IELENICZ

1

DATE GENERALE PRIVIND DEALURILE ȘI PODIȘURILE ROMÂNIEI

Dealurile și podișurile din cuprinsul țării noastre se desfășoară pe circa 100.000 km², ceea ce reprezintă 42% din suprafața acesteia.

În literatura de specialitate se folosesc noțiuni diferite pentru denumirea acestora („dealuri”, „podișuri”, „platforme”, „coline”, „piemont”, „depresiune” etc.). S-au impus, treptat cele de „dealuri” și de „podișuri” care, de altfel, sintetizează cel mai bine sensul corect al mediilor geografice ale acestor unități. Celelalte reflectă situații particulare impuse de o anumită desfășurare și fizionomie a principalelor forme de relief (coline, gruiuri), de structură, geneză și evoluție (piemont) sau de poziționare geografică în raport cu unitățile vecine (depresiune).

Prin **poziția geografică** cea mai mare parte a lor (74%) se află la exteriorul arcului carpatic, pe când la interior se găsesc doar dealurile din Transilvania. Cele din exterior alcătuiesc, în cadrul edificiului reliefului României, o treaptă între munți și câmpie. Aceste aspecte se răsfrâng în caracteristicile celorlalte componente ale cadrului natural, în unele având rol preponderent (climă, vegetație, soluri).

Contactul cu unitățile de relief limitrofe se realizează diferit. *Față de câmpie* trecerea, în cele mai multe cazuri, se face lin, situație determinată, pe de o parte, de faptul că aici se termină acumulările pefito-psmatice romanian-cuaternare, iar pe de altă parte datorită ridicărilor neotectonice care în aceste locuri sunt mai slabe în raport cu sectoarele interne ale regiunii colinare. În alte cazuri, eroziunea fluviatilă și lacustră din pleistocen (îndeosebi în prima parte a acestuia) sau neotectonica caracterizată prin ridicare în dealuri și coborâre în câmpie (Dealurile de Vest, Subcarpații Curburii, Podișul Dobrogei) au impus contacte nete exprimate prin diferențe de nivel de ordinul a zeci de metri, versanți cu pantă accentuată, deosebiri structurale, litologice și de utilizare a terenurilor etc.

Între munți și dealuri, în cele mai multe cazuri, există depresiuni de contact sau structurale, trecerea între peisajele caracteristice celor două tipuri de unități fiind evidentă. Doar în Dealurile de Vest, Dealurile Năsăudului și Muscele etc. acestea vin în contact direct cu muntele, însă deosebirile în fizionomia celor două unități sunt evidente încât limita se poate trasa lesnicios.

Sub raport **structural**, la fiecare unitate deluroasă sau de podiș se poate separa *un fundament vechi*, nivelat și fracturat în blocuri cu dimensiuni și poziție verticală deosebite, iar pe de altă parte o *suprastructură sedimentară* nouă dar de vârstă și cu grosimi diferite. Fundamentul aparține unor unități de platformă precambriene în Moldova, Dobrogea Centrală și de Sud, Podișul Getic și la unitățile de orogen carpatic pentru Dealurile din Transilvania, Subcarpați, Podișul Mehedinți, Dealurile de Vest și de orogen hercinic în Dobrogea de Nord. Mișcările din neozoic au impus o dispoziție diferită a stratelor de acoperire – cutată în Subcarpați, cutată sau boltită în Transilvania, monoclinală în Moldova și Dealurile de Vest, tabulară în Dobrogea.

În alcătuirea fundamentului precumpănesc rocile metamorfozate la care se adaugă eruptivul vechi, frecvent granitic. Suprastructura sedimentară este formată din două compartimente. Cel din bază are în componență roci precumpănitor paleozoice și mezozoice și prezintă o desfășurare discontinuă datorită eroziunii din fazele de exondare. Peste acestea, urmează un sedimentar neozoic (alternanțe de gresii, marne, argile, calcare pentru miocen și argile, nisipuri, pietrișuri, tufuri pentru pliocen) terminat la suprafață cu depozite nisipo-argiloase și leossoide cu grosimi diferite. Desfășurarea seriilor sedimentare neozoice evidențiază o anumită ritmicitate ce este frecvent corelată cu cicluri de nivelare ale reliefului din regiunile limitrofe mai înalte.

Hipsometric, dealurile și podișurile cuprind cea mai mare parte a intervalului de 200 – 800 metri. În unele regiuni, ele coboară sub aceste valori (Dobrogea, Dealurile de Vest, sudul Podișului Moldovei) sau le depășesc (Subcarpații). Circa 73% din spațiul deluros și de podiș se încadrează în intervalul de 200 – 500 m, 23% – celui cu înălțimi de 500 – 800 m și numai 4% valorilor extreme (predomină cele sub 200 m).

Rețeaua hidrografică, formată treptat din miocenul mijlociu și până în prezent, a creat un sistem de generații de văi în care **energia de relief** majoră oscilează între 100 și 300 m. Sunt situații locale (în Subcarpați) determinate de neotectonică în care aceasta depășește 300 m. Generațiile de văi holocene au realizat o energie de relief frecvent cu valori între 30 și 50 m. În regiunile de dealuri, cu altitudine mai mare de 350 m, **fragmentarea** dată de către rețeaua de văi ajunge la 3,5 km/km² (fragmentarea majoră este de 1,5 – 2 km/km², iar în cele cu înălțimi mai mici și pe podurile interfluviale largi (în podișuri) ea oscilează între 0,5 și 1,5 km/km² (valori mai mari pe versanții povârniți).

În strânsă legătură cu alcătuirea petrografică și structurală și cu fragmentarea sunt valorile de **declivitate** care comportă o anumită distribuție teritorială: sub 10° pe platourile structurale, coamele dealurilor, podurile de terasă, în lunci și vetrele depresiunilor, între 10° și 15° în sectorul inferior al versanților cu fragmentare redusă, dar cu acumulări deluvio-coluvio-proluviale; peste 40° în sectoarele locale de povârniș, frunți cuestice, abrupturi litologice și râpe de desprindere; pentru cea mai mare parte a versanților, declivitatea deși variază local de la 5° – 10° până la peste 30° ea comportă pe ansamblu valori medii de 15° – 25°.

Caracteristicile reliefului sunt rezultatul **evoluției pliocen-cuaternare**. Deși aceasta se înscrie în tiparul general al evoluției reliefului, fiecare unitate a avut anumite particularități genetice care se răsfrâng în numărul diferit al treptelor rezultate, cât și în fizionomia lor.

Există pe ansamblu 2 – 3 nivele de eroziune (pliocen-pleistocen inferior) și 3 – 8 terase cuaternare în Subcarpați, Podișul Moldovei și Dealurile Transilvaniei, un nivel de eroziune și 2 – 5 terase în Podișul Getic și Dealurile de Vest, 1 – 2 nivele de glacis (pediment) și 1 – 2 terase în Dobrogea.

Pe fondul general al unor mișcări neotectonice pozitive, care au cuprins întregul spațiu deluros, au existat și sectoare în care ridicările au fost mai intense sau unde s-au manifestat coborâri. Ca urmare, în prima situație, numărul teraselor a crescut cu 2 – 4 trepte (Subcarpați), ele înregistrând și o desfășurare divergentă, pe când în ariile subsidente dispar în nivelul general al luncilor sau al depresiunilor.

Diversitatea petrografică, de declivitate și defrișarea (în ultimele trei secole) a peste jumătate din suprafața împădurită au favorizat o **dinamică de versant și de albie** extrem de activă. Mari suprafețe din versanții dealurilor sunt afectate de alunecări de teren (Dealurile Transilvaniei, Subcarpații, Podișul Moldovei), torenți și șiroire care determină cele mai însemnate degradări de teren. În luncile văilor s-au acumulat cantități importante de materiale aduse de pe versanți, ele determinând o supraaluvionare a bazei văilor, aici albiile minore având lățimi restrânse (adesea la râurile autohtone sunt reduse la un canal de 1,5 – 2 m lățime). Lateral, luncile se continuă prin glacisuri coluvio-proluviale pe care se desfășoară suprafețe cu așezări și culturi.

Desfășurarea pe verticală a spațiului deluros și de podiș, de la sub 200 m și până la peste 900 m, a impus **caracteristici climatice** ce fac trecerea de la situațiile întâlnite în regiunile de câmpie la cele specifice munților joși. Astfel, se constată scăderi (odată cu creșterea altitudinii) ale valorilor radiației solare (125 – 130 kcal/cm²/an în regiunile joase; 110 – 115 kcal/cm²/an în cele mai înalte), ale duratei de strălucire a Soarelui (2 300 ore față de 1 800 ore), de temperatură (medii anuale de 11° C în Dobrogea și 6 ... 7°C în Subcarpați; în

ianuarie 0,5...1° C în Dobrogea, – 5° C în Subcarpați; în iulie 23° C în Dobrogea și 16 ... 18° C pe dealurile înalte), ale numărului zilelor tropicale (de la 220 la 150), ale numărului de zile senine (de la 70 – 80 la 40), ale mărimii deficitului de umiditate (300 mm în Dobrogea și 0 mm la altitudinea de 500 – 600 m). În același sens însă cresc: numărul de zile cu îngheț (90 – 100 în regiunile joase și 140 – 150 pe dealurile înalte), cantitatea medie de precipitații (de la 400 – 500 mm la 700 – 800 mm ce cad pe parcursul a 80 – 140 zile, majoritatea în intervalul martie – august), numărul de zile cu ninsoare (de la 20 – 25 la peste 60) și cu strat de zăpadă (de la 25 la 80) etc.

Poziția geografică diferită a unităților deluroase, în raport cu direcțiile predominante ale maselor de aer și cu desfășurarea arcului carpatic, impune deosebiri regionale care definesc un continentalism accentuat în est și sud-est (cea mai mare parte a Podișului Moldovei, Podișului Dobrogei), un climat moderat în vest (Dealurile de Vest, Dealurile Transilvaniei), unele influențate submediteraneene (Podișul Mehedinți, Podișul Strehaiei) și baltice (Podișul Sucevei). Configurația generală a reliefului facilitează diferențieri topoclimatice marcate îndeosebi la nivelul interfluviilor și culoarelor de vale, ale versanților orientați spre nord, nord-vest (fronturile cuestice din Podișul Moldovei), în raport cu cei cu desfășurare spre est și sud (Depresiunea Huși, Subcarpații Curburii). Legat de circulația descendentă a maselor de aer în unele sectoare din Subcarpații Curburii, vestul Subcarpaților Getici, Podișul Mehedinți, Depresiunea Făgăraș, Culoarul Alba Iulia – Turda se înregistrează influențe foehnale exprimate îndeosebi prin valori termice mai ridicate, uscăciune, număr de zile senine mai ridicat și uneori vânturi puternice (Vântul Mare).

Rețeaua hidrografică este mai densă în Subcarpați și în regiunile mai înalte ale podișurilor. Cea mai mare parte din aceasta are *caracter autohton* avându-și obârșiile în dealuri sau la contactul cu unitățile limitrofe. *Alimentarea râurilor* este precumpănitor pluvio-nivală sau pluvial moderată, situație care se reflectă în *regimul scurgerii* (se înregistrează fluctuații sezoniere și lunare în strânsă dependență de cantitățile de precipitații căzute). Apele mari de primăvară și viiturile de vară (reprezintă 60 – 70% din totalul scurgerii) pot fi întâlnite la marea majoritate a acestora. În celelalte anotimpuri scurgerea este diferită. Astfel, în regiunile din est, toamna și prima parte a iernii se caracterizează prin valori reduse, pe când în sud – vestul țării, Dealurile de Vest și într-o bună parte Dealurile Transilvaniei, la sfârșitul toamnei și iarna se produc debite mai mari în condițiile căderii unei cantități de precipitații bogate legate de intensificarea activității ciclonale și de prezența uneori a maselor de aer cald care topesc zăpada. Ca urmare, *scurgerea medie specifică* la râurile mai însemnate are valori de 1 – 5 l/s/km², iar cele mai mici între 0,1 și 1 l/s/km². La ultima categorie de râuri, fenomenul de secare este frecvent o bună parte

din an. Rezistența mică a rocilor, despădurirea accentuată facilitează intensitatea proceselor de degradare și, prin aceasta, un volum însemnat de materiale care sunt cărate în albie. Frecvent cantitatea medie anuală de aluviuni în suspensie este 0,5 – 5 t/ha, dar local ea poate depăși cu mult aceste valori.

Râurile mari, alohtone, deși au un regim de scurgere care respectă în mare fluctuațiile sezoniere impuse de particularitățile climatului, au debite medii multianuale între 5 și peste 125 m³/s (Siret de la 30 m³/s în nord la 230 m³/s în sud, Prutul 110 m³/s, Mureșul 45 m³/s în Dealurile Transilvaniei și 170 m³/s la intrarea în Câmpia de Vest, Someșul Mare 52 m³/s, Someșul Mic 17 m³/s, Someșul 75 m³/s, Jiul 5 – 70 m³/s, Oltul 75 m³/s în Depresiunea Făgăraș și 160 – 190 m³/s în Podișul Getic, Bistrița între 50 și 70 m³/s, Trotușul în zona de vărsare are 137 m³/s, Buzăul în Subcarpați 25 m³/s etc.). La marile viituri se depășesc cu mult aceste valori: Prutul la vărsare 1200 m³/s, Mureșul în Dealurile Transilvaniei, în 1970, a înregistrat 1210 m³/s, Oltul în Podișul Getic a avut 3700 m³/s, în 1948.

Lacurile sunt numeroase și în majoritatea de proveniență antropică (iazuri, heleștee pe râurile mai mici și lacuri de baraj hidroenergetic pe cele mari). Există și lacuri naturale rezultate în spatele valurilor și treptelor de alunecare, iar în zona diapiră lacuri carsto-saline în arealul unor exploatări vechi de sare. O categorie aparte o formează lacurile din zona litorală (limanuri și lagune) din estul Podișului Dobrogei.

Vegetația din unitățile de dealuri și podișuri se încadrează în diferite zone care sunt determinate de condițiile de relief și climă. Astfel, cea mai mare parte a Dobrogei, sudul Podișului Moldovei și Câmpia Moldovei, regiuni cu altitudini joase (sub 300 m) și cu condiții climatice continentale se încadrează în *zonele de stepă și silvostepă*; aici vegetația inițială a fost predominant înlocuită cu culturi agricole. Celelalte regiuni de dealuri și podișuri se includ în *zona de pădure (nemorală)*, dar cu deosebiri structurale sesizabile mai ales în raport cu altitudinea. Cea mai mare parte (până la 600 m) aparține etajului stejarului (stejar, cer, gârniță) cu predominarea elementelor termofile în Dobrogea, Podișul Mehedinți, Podișul Strehăia și a gorunului la altitudini mai ridicate (peste 400 m). Dealurile înalte aparțin etajului fagului, în amestec cu gorunul (la 550 – 650 m) și cu conifere (în vecinătatea Carpaților la peste 800 m). Limitele sunt coborâte în Podișul Sucevei și mult ridicate în sud-vestul țării (diferența de latitudine). Defrișarea pădurilor pentru culturi agricole, pășuni și fânețe, pentru extinderea rețelei de așezări și căi de comunicație a dus la reducerea spațiului ocupat de acestea la coamele dealurilor, la versanții cu pantă mai mare și la bazinele hidrografice torențiale. Totodată s-a constatat o intensificare a degradării terenurilor și schimbări profunde în distribuția faunei. Pe unele areale (intens degradate) s-au executat plantații forestiere.

Condițiile de relief, climă, rocă au impus un mozaic de *soluri*. În dealurile și podișurile joase precumpănesc molisolurile sau cernisolurile (cernoziomuri, soluri bălane = kastanoziomuri, mai ales în Dobrogea, soluri cenușii – faeziomuri în Podișul Moldovei), cu mult humus și fertilitate deosebită, dar care necesită, în condițiile climatului continental, irigații. Cea mai mare parte din regiunea deluroasă are soluri argiloiluviale = luvisoluri (brune argiloiluviale = preluvosoluri, brun-roșcate = preluvosoluri, brune-luvice = luvosoluri etc.), care, datorită fertilității, sunt folosite atât pentru diferite culturi, cât și pentru pășuni, fânețe, livezi și păduri. În afara acestora, în luncile râurilor și vetrele depresiunilor sunt soluri aluviale (aluviosoluri), lăcoviști (gleiosoluri), vertisoluri (pelisoluri), soluri de fâneță (faeziomuri), pe versanții degradați – erodisoluri (erodosoluri), iar în arealele cu exces de săruri – soluri halomorfe (salsodisoluri).

În subsolul României există însemnate *resurse*. În Dealurile Transilvaniei se află cea mai mare parte din zăcămintele de gaz metan și însemnate rezerve de sare; în structurile Subcarpaților și în Podișul Getic se găsesc petrol, gaze, sare, cărbune inferior; în Dobrogea se află în cantități mai mici sulfuri polimetalice și minereu de fier, însă mult calcar și granit.

Urmele de cultură materială identificate pe teritoriul țării noastre evidențiază vechimea, continuitatea de locuire și numărul mare de așezări din spațiul deluros. Indiferent de etapa istorică, condițiile de locuire extrem de favorabile, resursele de sol și subsol ca și ușurința comunicării prin culoare de vale și depresiuni numeroase în spațiul lor dar și transcarpatic, au determinat existența în aceste regiuni a peste 50% din totalul așezărilor din țara noastră.

Dacă până în a doua parte a secolului trecut majoritatea satelor din regiunea de deal erau mici (sub 200 locuitori), ulterior modificările social-economice au dus la dezvoltarea așezărilor mijlocii și mari; totodată s-au înregistrat mutații în structura acestora, deosebite de la o etapă istorică la alta.. Astăzi, cele mai mari se află pe terasele din culoarele văilor principale, în lungul arterelor de comunicație, în depresiuni și la contactul cu câmpia. Ele au o economie diversificată, posibilități de dezvoltare și o bună organizare a spațiului. Opus acestora sunt satele mici aflate pe dealuri sau în bazinele de obârșie ale unor văi secundare (Podișul Hârtibaciului, Podișul Mehedinți); acestea au un număr mic de locuitori (multe aflate în stadiu de depopulare), și posibilități de dezvoltare și organizare a teritoriului limitate. Ca urmare, multe din acestea se află într-un proces de descreștere rapidă a populației. Din așezări cu specific economic silvopastoral (la contactul cu Carpații), agricol cu orientare precumpănită spre creșterea animalelor și diverse culturi (în Subcarpați și în podișurile mai înalte) sau invers (în depresiunile extinse și culoarele largi de vale, la contactul cu câmpia, în Dobrogea etc), prin extinderea exploatărilor de

Tabelul 1 – Dealurile și podișurile României – indicatori geodemografici după datele statistice din 2002 (după Erdeli G., Cucu V., cu modificări)

Unitatea fizico – geografică	Nr. total aşezări	Nr. sate	Nr. oraşe	Populaţia totală	Populaţia rurală	Populaţia urbană	Dens. aşezărilor rurale (aşez./100 km ²)	Dens. aşezărilor urbane (aşez./1000 km ²)	Dens. pop. (loc./km ²)
Depresiunea Colinară a Transilvaniei	1.659	1.619	40	2.524.312	985.650	1.538.662	6,47	1,6	100,86
Podișul Moldovei	1.628	1.610	18	2.152.975	1.236.503	916.472	6,98	0,78	93,27
Podișul Dobrogei	306	291	15	947.330	337.286	610.044	2,82	1,45	91,72
Podișul Mehedinți	53	52	1	29.478	18.561	10.917	6,62	1,27	37,55
Podișul Getic	1.575	1.560	15	2.063.617	781.701	1.281.916	12,05	1,16	159,45
Dealurile de Vest	571	560	11	667.156	338.754	328.402	4,59	0,9	54,65
Subcarpați	1.897	1.872	25	2.491.673	1.594.497	897.194	11,41	1,52	151,85

petrol, gaze naturale, sare, materiale de construcție etc, a creării unor unități economice de prelucrare și dezvoltare a infrastructurii și a relațiilor de schimb, s-a ajuns la o multiplicare a spectrului economico – social reflectat în multiplicarea tipurilor de așezări ca mărime, dotări utilitare, nivel de viață al oamenilor etc. În acest mod, alături de satele mici s-au impus treptat eșezări rurale mari, cu profil economic diversificat, unele trecând, treptat în gruparea orașelor mici.

Regiunile de dealuri și podișuri concentrează multă **populație** ceea ce asigură valori ale densității cu mult peste media pe țară (95,1 loc./km²). Se ajunge în unele areale din Subcarpați, în culoarele de vale și depresiuni, la 150 – 180 loc./km², iar în orașe și în vecinătatea acestora la peste 200 loc./km². Opus acestora sunt suprafețele interfluviale folosite agricol (Dobrogea, Podișul Getic) sau dealurile înalte și intens fragmentate, unde ea oscilează între 25 și 50 loc./km². Cele mai profunde evoluții ale tuturor indicatorilor demografici s-au produs în ultimele cinci – șase decenii, având caracteristici distincte între 1970 și 1990 și ulterior (tabel nr. 1).

De la o **economie** înainte de 1960 predominant agricolă, pentru cea mai mare parte a spațiului deluros s-a ajuns, prin schimbări structurale frecvent forțate politic, în urma valorificării unor resurse locale și investiții, la o dezvoltare diferențiată. Ca urmare, în Podișul Getic s-au impus unele ramuri **industriale** precum cea extractivă de petrol, gaze, lignit, producerea de energie electrică în termocentralele de la Turceni, Rogojelu, Ișalnița etc și în hidrocentralele de pe Olt și Argeș, apoi industria construcțiilor de mașini și a lemnului la Drobeta-Turnu Severin. În Dealurile Transilvaniei, alături de industria de exploatare a gazelor, sării și de ramurile textilă și alimentară de tradiție s-au adăugat industria grea (siderurgie la Câmpia Turzii; construcții de mașini la Cluj-Napoca, Târgu Mureș, Sibiu, Mârșa, Mediaș, etc.; chimică la Turda, Tg. Mureș, Victoria, Ocna Mureș etc.); industria de prelucrare a lemnului. În Podișul Moldovei au fost impuse diverse subramuri industriale (chimică, textilă, constructoare de mașini, alimentară). În Dobrogea s-a creat industria construcțiilor de nave (Constanța, Mangalia), industria chimică (Năvodari), industria metalurgică (Tulcea), industria materialelor de construcție (Medgidia), industria ușoară și alimentară. În Subcarpați, alături de extracția petrolului, gazelor naturale, cărbunilor, sării (activități mai vechi care au fost mult impulsionate) au apărut și alte unități din domeniile: chimic, prelucrarea lemnului, materiale de construcții, alimentară, textilă etc. După 1990 s-au produs mutații importante, multe din unitățile construite anacronic fiind închise sau se află în curs de reorganizare, procese însoțite de multe consecințe de ordin demografic, social etc.

Agricultura rămâne o ramură de bază care a căpătat caracter intensiv. În structura culturilor agricole se înregistrează unele diferențieri determinate de condițiile regionale de relief și climă. În acest sens Dobrogea, Câmpia Moldovei, Câmpia Transilvaniei, o bună parte a Dealurile de Vest și din Podișul Getic reprezintă regiuni de culturi agricole (cereale, plante tehnice, plante pentru nutreț etc.). Pe terenurile în pantă din Subcarpați, Podișul Moldovei, Dealurile Transilvaniei, Dobrogea s-au impus culturile pomicole și viticole, aici găsindu-se cele mai însemnate centre și bazine cu acest profil. Pe o bună parte din versanții dealurilor sunt pășuni și fânețe care reprezintă baza furajeră principală în dezvoltarea sectorului zootehnic. Creșterea animalelor a reprezentat o ocupație de tradiție în regiunile deluroase, aici înregistrându-se numărul cel mai mare de oi și bovine. Se cresc oi pentru lână, lapte (țurcană, țigaie, merinos), pielicele (Karakul), bovine de rasă superioară pentru lapte și carne. Desființarea cooperativizării și reîmproprietărirea realizată după 1990 au condus la refacerea treptată, dar cu mari greutate, a agriculturii tradiționale care, până în prezent nu a înregistrat un salt însemnat de la un specific nedorit – o agricultură de subzistență pentru majoritatea locuitorilor satelor, la una modernă, cu productivitate mare.

Căile de comunicație sunt reprezentate de rețeaua de șosele și căi ferate care urmăresc, în cea mai mare măsură, culoarele de vale, depresiunile și direcțiile vechilor drumuri comerciale. Ele leagă toate așezările din regiunile deluroase constituindu-se într-o rețea echilibrată și bine structurată. În Dobrogea au fost construite canalele Dunăre-Marea Neagră și Poarta Albă-Midia, care sunt importante artere de navigație. Constanța reprezintă unul din porturile cele mai mari din Europa prin care se realizează o însemnată parte din schimburile economice ale țării noastre. În 1990 întreaga infrastructură avea un grad de uzură destul de înaintat, încât o făcea incompatibilă nu numai pentru a asigura dezvoltarea economică a țării dar mai ales posibilitățile de extindere a relațiilor economice cu celelalte state. S-a adăugat, în anii din urmă, o politică sovăielnică, caracterizată prin măsuri populiste care au condus nu numai la accentuarea stării de degradare dar și la eliminarea multor lucruri încă folositoare. Cu întârziere și numai sub impulsul cerințelor Uniunii Europene, acțiunile ce conduc la progres au fost orientate către modernizarea șoselelor, a căilor ferate, aeroporturilor, reabilitarea parcului mijloacelor de transport, a structurii activităților de transport etc.

2

RAPORTUL PODIȘURI – DEALURI, REPARTIȚIA LOR ÎN ROMÂNIA

1. Podișurile – unități geografice distincte

În lucrările geografice, îndeosebi în cele scrise începând cu sfârșitul secolului XIX, formele de relief de pe teritoriul țării sunt încadrate în trei tipuri majore – munți, dealuri și câmpii. În anul 1896, în literatura geografică românească apare denumirea de „Haut plateau de Mehedinți” introdusă de L. Mrazec într-un studiu geologic asupra acestei regiuni, iar în unele dicționare geografice, editate între 1896 și 1898 (ex. Vaslui, Iași), sunt folosiți termenii de *pod*, *podet*, *podis* – preluați din exprimarea populară pentru unele interfluvii din Moldova centrală. Câțiva ani mai târziu, geograful Emm. de Martonne în „La Valachie” în afara evidențierii unor trăsături structurale și morfologice ale regiunii „plateau de Mehedinți” amintește și de unități cu înfățișare similară în Moldova („plateau moldav”). Deci de peste un veac a început diferențierea, în cadrul reliefului cu altitudine medie, a unei categorii aparte pentru care, la început în lucrările științifice a fost folosit termenul de platou. Treptat a fost adoptată denumirea românească de podiș pentru diferitele unități și subunități de relief (Gh. Munteanu Murgoci, 1912, Podișul Niculițel; G. Vâlsan în Câmpia Română, 1915, Podișul Moldovei și chiar Podișul Hagieni; M. David, 1922, 1923, Podișul Moldovenesc; C. Brătescu, 1928, pentru Dobrogea; V. Mihăilescu, 1936, Podișul Transilvaniei, Podișul Moldovei, Podișul Dobrogei etc.). Concomitent s-a întrebuițat noțiunea de *platformă* pentru denumirea unor regiuni de podiș sau de câmpie (G. Vâlsan, 1915, Platforma Căndești, Platforma Cotmenei, Platforma Moldovei, Platforma Burnasului; V. Mihăilescu, 1936, Platforma Olteană, Platforma Someșană, Platforma Bănățeană etc.) unde interfluviile plate, slab fragmentate sunt foarte extinse.

Din toate acestea, rezultă două concluzii: folosirea termenului de podiș pentru denumirea unor regiuni cu altitudine medie, cu un specific aparte (fără a-l evidenția); lipsa unei definiții generale pentru acest tip de relief.

Cercetările geografice realizate în a doua parte a secolului XX au dus la descrierea amănunțită a multor regiuni de podiș, dar și la evidențierea trăsăturilor geografice ce le sunt specifice. În acest context s-a impus necesitatea unor clarificări referitoare la sfera noțiunii: – stabilirea raporturilor podișurilor cu formele de relief majore (munți, dealuri, câmpii), eliminarea unor termeni folosiți în paralel, dar care au alte sensuri (îndeosebi platformă, piemont).

Primele definiții sunt întâlnite în „Dicționarul geomorfologic” apărut în 1974 (V. Băcăuanu, I. Donisă) și în „Lexiconul” din 1975 (V. Mihăilescu și colab.) în care se insistă mai mult pe elemente morfografice și morfometrice. În „*Geografia de la A la Z*” (1986), Gr. Posea dă o caracterizare complexă a acestei forme de relief evidențind, în afara trăsăturilor deja cunoscute și pe cele de ordin structural, genetic; stabilește o clasificare a lor pe diferite criterii (geneză, altitudine, poziție etc.). Ulterior definițiile sunt întregite și în alte lucrări („Dicționar de termeni de geografie fizică”, M. Ielenicz et al.).

Elementele definitorii pentru podiș sunt: *interfluvii plate* extinse legate de structura geologică (tabulară), monoclinală, de suprafețe de eroziune vechi sau câmpii acumulative piemontane înălțate și fragmentate; *versanți povârniți*; *energie de relief majoră* de peste 100 m; *fragmentare slabă sau moderată* (determină între suprafața ocupată de podurile interfluviale și cea a culoarelor de vale un raport în favoarea celor dintâi); *concentrarea așezărilor* (multe din ele extinse și cu o economie îndeosebi agricolă diversificată) și a căilor de comunicație pe terasele sau glacisurile din lungul văilor.

Ca urmare, folosirea în paralel a unor termeni cu sferă de definire îngustă sau care ar putea conduce la confuzii este neadecvată și reprobabilă prin încrâncenarea menținerii pe unele hărți, atlase sau scrieri. De aceea este necesar a preciza raportarea acestora la sensul noțiunii de podiș și la alte situații unde utilizarea este reală.

Platformă (Platforma Getică, Platforma Cotmeana, Platforma Someșană etc) este un termen introdus în geografia românească de G. Vâlsan și extins de V. Mihăilescu pentru diverse regiuni din sudul, centrul și vestul țării, plecând probabil de la extensiunea mare a platourilor interfluviale (mai ales la trecerea spre câmpie). În realitate, termenul este neadecvat, stârnind confuzii, el fiind utilizat frecvent cu un alt sens (unități structurale distincte în geologie, treaptă submersă în vecinătatea țărmurilor, la – 0 ... – 200 m, areal cu un anumit specific economic etc).

Piemont (Piemontul Getic, Piemontul Căndești, Piemontul Cotmeana, Piemontul Poiana Nicorești etc) este o noțiune cu caracter strict structural și genetic (acumularea unor mase însemnate de pietrișuri, nisipuri, lentile de argilă sub formă de pânze, conuri suprapuse, la contactul dintre o unitate de relief

înalță – munte, deal și alta joasă – câmpie, depresiune, realizată de o rețea de râuri cu scurgere torențială, facilitată de anumite condiții climatice). Prin evoluție, ea poate constitui un anumit tip de relief: *câmpie piemontană* (sub 250 m), numită, uneori „câmpie de glacis” (Câmpia Galați, Câmpia Vrancei sau a Râmnicului, sectoarele înalte din Câmpia de Vest), „podîș piemontan” (Podîșul Getic pe ansamblu, Podîșul Cotmeana, Podîșul Cârdești, Podîșul Oltețului etc), „dealuri piemontane”, rezultate din fragmentarea podîșurilor piemontane (cea mai mare parte adin Dealurile Banato – Someșene, Gruiurile Argeșului etc), martori de eroziune piemontani (Dl. Ciungi din Podîșul Sucevei etc). Deci, apelativul de „piemont” nu poate fi decât asociat cu un tip de treaptă geografică (de relief) pentru a i se preciza geneza, alcătuirea, structura acesteia. În acest fel, termenul se conturează doar ca un nivel secundar în ierarhia tipului (deci, ca subtip). Vom folosi denumirea de „podîș” la care se poate adăuga „piemontan” pentru a-l separa de alt subtip (vulcanic, de eroziune, structural etc).

Depresiunea Transilvaniei este un termen care, deși reflectă o realitate (o regiune joasă înconjurată în mare măsură de munți cu versanți povârniți ce marchează diferențe de nivel însemnate) conduce la multe interpretări care îl fac neconcludent. Relieful este de dealuri și podîșuri, depresiuni și văi largi cu terase extinse, peisaj ce reflectă o regiune intens fragmentată, de altitudine medie. Noțiunea de „depresiune” este folosită frecvent de geologi pentru un bazin de sedimentare cuprins între unitățile cristalino-mezozoice carpatice, deci un areal cu mult mai extins în raport cu ceea ce consideră unii geografi ca o unitate majoră. În cadrul acesteia, în detaliu, mai sunt separate subunități depresionare care se individualizează prin peisaje specifice (deci, într-o mare depresiune sunt alte depresiuni!!). În realitate, prin evoluția pliocen – cuaternară, uscatul cuprins între ramurile carpatice, a suferit prin ridicare și fragmentare diferențiată o trecere de la stadiul de relief de câmpie la cel de podîș, ajungând în prezent la ansamblul de dealuri, la care se asociază unele fragmente de unități de podîș. Ca urmare, denumirea corectă ar fi „Dealurile și podîșurile Transilvaniei” sau, ținând seama de componentul dominant în sistem, se poate folosi termenul de „Dealurile Transilvaniei”, dându-i întrutotul dreptate lui Emmanuel de Martonne („Colinele Transilvaniei”).

Anormale sunt și denumirile „Câmpia Transilvaniei”, „Câmpia Moldovei”, prima fiind o unitate deluroasă tipică, iar cea de-a doua – de podîș jos fragmentat dar cu un înalt grad de folosință agricolă. Întrucât în literatura de specialitate termenii sunt deja consacrați, singurele modificări taxonomice pentru a-i apropia cât de cât de realitate ar fi adăugarea cuvântului „colinar” („Câmpia colinară a Transilvaniei” și „Câmpia colinară a Moldovei”).